

LUX FILM DAYS

3 FILM
24 NYELV
28 ORSZÁG

© Benedict Neuenfels

STYX

Wolfgang Fischer filmje
Németország, Ausztria

STYX

WOLFGANG FISCHER FILMJE

A negyvenes éveiben járó Rike úgy dönt, hogy szüneteltetve sürgősségi orvosi karrierjét gondosan karban tartott vitorlása, az Asa Gray fedélzetén az Ascencion-szigetre hajózik. Egyedül vág neki az útnak, és az Atlanti-óceán déli régióját célzó, megpróbáltatásokkal teli utazása egyben belső utazássá is válik, melynek során szembesül önmagával. A hajó fedélzetén idejét navigálással és magával vitt könyvekkel – mint *A Paradicsom megeremtése*, *Darwin Ascencion szigetén* – olvasásával tölti. Bámulatba ejti ez a 19. század végén még sivatagi jellegű sziget, melyet a híres brit természettudós tanácsai alapján buján tenyésző és változatos növényzettel telepítve be mesterséges Édennek varázsoltak, és alig várja, hogy elérje célját.

A sors azonban közbeszól, amikor egyik éjjel vad vihar támad, és a Zöld-foki-szigetektől északkeletre hajózó Rike útjába egy öreg halászhajót sodor, fedélzetén több száz migránssal, akik kétségbeesetten kérik segítségét. Először rádión keresi a kapcsolatot a hajóval, majd amikor ez nem sikerül, értesíti a pari őrséget, amely ismételt segélyhívásai ellenére sem jelenik meg. Magára marad a tragikus dilemmával: erkölcsi kötelességének érzi, hogy megmentse a migránsokat, de kis vitorlása fedélzetére nem veheti fel őket. Tehetetlenségének érzését az is erősíti, hogy tudja, a migránsok szemében ő jelenti a reményt. Segíteni akar rajtuk, ugyanakkor el kell távolodnia tőlük, és végül csak a halászbárka egyetlen utasát sikerül megmentenie, a tizennégy éves Kingsley-t.

KONTEXTUS

E tragikus találkozás színrevitelével Wolfgang Fischer allegorikus mese formájában mutatja meg azt az áthidalhatatlan távolságot, amely a dúsgazdag Európát és a szegénységtől sújtott, politikailag instabil, illetve az ebből eredő nélkülözéssel, erőszakkal, igazságtalansággal és üldözéssel szembenézni kénytelen afrikai kontinenst egymástól elválasztja. Úgy tűnik, hogy a film erre az alapvető kérdésre keresi a választ: mit tehet az egyén egy ilyen, drámai helyzetben, amelyről az illetékes hatóságok és a döntéshozók szándékosan nem vesznek tudomást?

A *Styx* által felvetett kérdés az idegengyűlölet és az európai nacionalizmusok megerősödése által jellemzett, égetően aktuális környezetbe illeszkedik: Olaszország és a visegrádi országok (Magyarország, Csehország, Lengyelország és Szlovákia) nem hajlandóak migránsokat befogadni, amint arról a kikötők használatának megakadályozására vonatkozó legutóbbi határozatok is tanúskodnak. Az Európai Unió vezetőinek a menekültválságot követően, amely 2015-ben érte el csúcspontját, most egy, a nyitott és a zárt Európát szembeállító politikai válságot kell kezelniük, hogy megoldják a migránsok befogadásának kérdését.

A FAJOK EREDETE

Ascencion az Atlanti-óceán déli részén, az afrikai kontinens mellett elhelyezkedő kis vulkáni sziget, ahová Charles Darwin 1836-ban, a *Beagle*-l elvégzett világ körüli expedíciója végén jutott el. Megdöbbenéssel tapasztalta, hogy a szigeten nincsen édesvíz és semmilyen vegetáció, ezért felvetette a kérdést Joseph Hooker botanikusnak, aki Európából, Argentínából és Dél-Afrikából származó fákát és növényeket telepített a szigetre. Célja a vízciklus és a talaj minőségének helyreállítása volt, ami harminc év múlva sikeresen megvalósult. A filmben ez a meglehetősen egyedi kísérlet az, ami Rikét megragadja, amint azt céljának kiválasztása és *A Paradicsom megeremtése*, *Darwin Ascencion szigetén* című, illusztrált, jelképes című könyvben való elmerülése is mutatja, amelynek borítását, sőt Darwin vitorlásának nevét a kamera közelről mutatja. Asa Gray, amerikai botanikus (akiről Rike hajóját elnevezi), valóban Darwin lelkes csodálója, akit hasznos információkkal látott el *A fajok eredete* című művének megírása során, és akinek gondolatait az Egyesült Államokban terjesztette.

Megértjük tehát, hogy mindeme részletek jelentőséggel bírnak, és itt nem mulaszthatjuk el, hogy vissza ne térjünk a film bevezetőjére, amelyben a gibraltári sziklán élő nagytestű majmokat láthatjuk. Ez a szikla az egyetlen olyan hely Európában, ahol 250 makákó él vadon, természetes körülmények között. Márpedig a főemlősök a Darwin által a 19. században végzett, a fajok eredetére irányuló kutatások középpontjában állnak. Azáltal, ahogyan a film rendezője egymás mellé helyezi az emberi gesztusokkal azonos mozdulatokkal táplálkozó főemlős és a tengeri utazásához élelmiszereket elraktározó Rike képét, valamiképpen megállapítja ezt a rokonságot, és közvetetten megkérdőjelezi az emberi intelligencia felsőbbrendűségét a világ többi lakójával szemben.

A PARADICSOM MEGTEREMTÉSE

Ily módon természetesen vezet minket rá arra, hogy elgondolkodjunk e távoli utalások általános értelmén, amelyeket a rendező egy jelenkori történet környezetében helyez el, mely két, egymástól élesen különböző világ, egyrészt a javaiba és kényelmébe zárkózó, egocentrikus, sőt a világ többi része iránt közömbös nyugati társadalom, másrészt a túlélésért küzdő migránsközösség ütközésszerű találkozásán alapul. Az elbeszélő szimbólumok diskurzusan keresztül megjelenő allegória az, amely utat nyit számunkra a mű értelmezéséhez.

Az első útba igazító jelzés a Rike kedvenc könyvének borítóján megjelenő „A Paradicsom megeremtése” cím. Valóban sokatmondó, hogy magányos expedíciója valamiképpen az Édenkertbe vagy a „földi Paradicsomba”, tehát a Genezisben leírt világeredethez való visszatérés formáját ölti (!). Már a film elejétől kezdve, még azelőtt, hogy Rike kihajózna, megállapítást nyer, hogy az ember a felelős a világ állapotáért, ami lehetővé teszi, hogy az elkövetkező események értelmezéséből kizárjuk a természeti csapás vagy a végzet fogalmait. A fenti párhuzamok tehát bizonyos országok migránsok befogadásához való hozzáállásának egyfajta kritikájaként értelmezhetők. Ebben az összefüggésben a Paradicsom Ascension szigetén való megeremtésére vonatkozó utalásokat kétségtelenül annak jelzéseként értelmezik majd, hogy még a legreménytelenebb helyzetekre is találhatunk emberségesen megvalósítható és mindenki számára haszonnal járó megoldásokat.

De akkor miért fogadjuk el a világot olyanak, amilyen? Milyen elv alapján gondoljuk rendjén valónak azt, hogy a legjobb körülmények közt élhetünk, míg mások, nálunk szerencsétlenebbek, rettenetes módon pusztulnak el, miközben elkeseredetten küzdenek az életükért? Minden bizonnyal ez az alapkérdés, amelyre Wolfgang Fischer ezen utalásokon keresztül keresi a választ.

Másrészt, és bizonyára prózaibb módon, Rike tehetetlensége, hogy megmentse az öreg, sodródó halászhajó utasainak életét, elsősorban a kollektív morális érzék általános csődjét illusztrálja, akkor is, ha rámutat az egyéni cselekvés korlátozott lehetőségeire, és valamiképpen megerősíti a migránsok ezreinek tragikus veszét a végzetre háritó gondolkodást. Egy teherhajó kapitánya a Rikével közvetlenül a vihar kitörése előtti, első rádiókapcsolat során megerősítette, hogy baj esetén Rike számíthat rá. Néhány órával később azonban nem hajlandó közbelépni, arra hivatkozva, hogy emiatt esetleg elveszítheti a munkáját, és ily módon személyes érdekeit az 1974-es SOLAS-egyezményben megállapított életmentési kötelezettség fölé helyezi. A film ezáltal egyébként a befogadási politika hiányosságait is hangsúlyozza, többek közt a legkonkrétabb eszközök terén, mivel a parti őrség, bár feladata a tengeri polgári védelem, nem hajlandó reagálni a Rike által rádióan keresztül küldött aggasztó információkra.

A POKOL VIZEI

Márpedig az Éden keresése, amely Rike és a migránsok tervének központi eleme – még akkor is, ha ez számukra eltérő valóság- és jelentéstartalommal rendelkezik (2) –, már a film címében is félelmetes utópiaként jelenik meg, mivel az erős alvilági konnotációkkal bíró „Styx” (Sztüx) kifejezés a görög mitológiára utal, ahol a pokol öt folyójának egyikét hívják így, amely az élők és holtak világát egymástól elválasztja. A rendező által választott cím egyértelműen felidéri a közelgő drámát, és ezáltal a történet egészének komor felütést ad, még az első képek felvillanása előtt

(1) Hadd célozzunk itt egy másik bibliai utalásra is: Ascension ('mennyebemenetel') szigete arról a napról kapta nevét, amelyen egy portugál hajós 1501-ben felfedezte.

(2) A Rike és a migránsok találkozásait az Éden két, egymással teljességgel ellentétes reprezentációja közti keresztződés kifejeződéseként foghatjuk fel, amelyben az egyik délre tart, hogy elérjen egy mesterséges Paradicsomra tett szigetet, míg a másik északra igyekszik, az európai Eldorádó álmát kergetve.

tragikus végkifejletet sejtetve. Az álombeli Éden és a végzetük felé sodródó migránsok és a rajtuk segíteni képtelen fiatal német nő számára nagyon is valóságos pokol képzete közötti nyilvánvaló kontrasztban az az erőteljes rendezői szándék jelenik meg, hogy az allegorikus mesén keresztül rámutasson a rendkívül aggasztó helyzettel kapcsolatban mutatott politikai tehetetlenségre és mozdulatlanságra, valamint a nyugati polgárok tőlük távol eső problémakörrel szembeni általános közönyére, amely csak akkor válik megfoghatóvá számukra, ha fizikailag szembesülnek vele. Ebben az interpretációs kontextusban a film végén megérkező parti őrség valamiképpen Kharón, az alvilág révészének szerepét tölti be – aki a holtak lelkét szállítja át ladikjában a Sztüx folyón –, több holttestet, mint élőt segítve át a migránsok hajójáról a sajátjukra.

Ezen értelmezés keretében Rike Sztüxhez, az Ókeánidák legidősebb lányához köthető, aki a névadó folyó megszemélyesítője. Az Ókeánidák maguk is a görög mitológiában megjelenő tengeri nimfák, minden esetben jószándékú lények, akiket Zeusz többek közt azzal bízott meg, hogy vigyázzanak a fiatal fiúkra és vezessék át őket a felnőttkorba. Ez a hivatkozás nyilvánvalóan különös megvilágításba helyezi az orvos és a fiatal Kingsley – az egyetlen migráns, akit Rikének sikerül megmentenie – között kialakuló kapcsolatot, valamint a nő sorsársai tragikus végzetében akaratlanul játszott szerencsétlen szerepét. Kétségtelenül nem véletlen, hogy a film végén, miután Rike éjszaka végül bejárta a sodródó hajót és szembesült a helyzet teljes borzalmával, közelképen látjuk arcát, melyet csak a szemeit szabadon hagyó sötét szövet borít. Ebben a szövetben, melyen a kamera hosszasan elidőzik, és amely az esetleges fertőzésekkel szembeni védelem eszköze, nem nehéz meglátni az analógiát Kharón csuklyájával, amelyet akkor visel, amikor a holtak lelkeit átviszi a Sztüx túljárára.

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

NÉHÁNY TÁMPONT AZ ÉRTELMEZÉSHEZ

- A *Styx* című film valójában két részre van osztva, melynek elemeit az egész éjszaka tomboló vihar *előtti* és *utáni* időszak alkotja. Allegorikus értelmezésünk keretében mit mondhatunk erről a viharról? Mit jelent valójában? Értelmezhetjük-e azt egy másik mitológiai eseményre tett utalásként? Milyen értelmet nyer ez az előre nem látott esemény a film összefüggésében?
- Végül, Rike, a vakációra induló magánember alakja, saját magunkra és saját, európai polgárként viselt felelősségünkre utal. Vajon milyen üzenetet kíván Wolfgang Fischer hozzánk eljuttatni, és végeredményben mit vár tőlünk?

les grignoux

EURÓPAI FILMEK AZ EURÓPAIAK SZÁMÁRA

A LUX filmdíj továbbra is a műfajok és hangnemek lenyűgöző változatosságát mutatja tehetséges fiatal európai rendezők alkotásain keresztül. Az Európai Parlament bemutatja a 2018. évi LUX FILMDÍJÉRT versengő 3 filmet:

STYX, Wolfgang Fischer filmje, Németország, Ausztria

A MÁSIK OLDAL (*Druga strana svega*), Mila Turajlić filmje, Szerbia, Franciaország, Katar

IZLANDI AMAZON (*Kona fer í stríð*), Benedikt Erlingsson filmje, Izland, Franciaország, Ukrajna

A filmek aktuális kérdéseket vetnek fel, érzékenyen és intelligensen mutatva be, hogy jelenleg mi történik Európában. A szereplők megfigyelik az őket körülvevő világot, hogy megértsék annak valóságát, valamint azt a társadalmat és közösséget, amelyhez tartoznak. Miközben a mozgókép keltette érzelmek prizmáján átszűrve bemutatják a mi történeteinket, e filmek kiemelik az európai filmművészet magas színvonalát és változatosságát, valamint annak a társadalmi értékek és a kulturális közösségek formálásában játszott jelentős szerepét. Kérjük, tekintse meg ezeket az alkotásokat a 7. alkalommal megszervezett LUX FILMNAPOK keretében!

LUX FILMDÍJ

A kultúra alapvető szerepet játszik társadalmaink alakításában.

Ezt szem előtt tartva, az Európai Parlament 2007-ben létrehozta a LUX FILMDÍJAT. Ezzel kíván hozzájárulni az európai filmek Európán belüli szélesebb körű forgalmazásához, és ily módon kívánja előmozdítani a megkerülhetetlen társadalmi kérdések európai szintű megvitatását.

A LUX FILMDÍJ kivételes kezdeményezés. Míg a legtöbb európai koprodukciót csak a származási országokban játsszák és – még az EU-n belül is – ritkán forgalmazzák máshol, a LUX FILMDÍJ lehetővé teszi, hogy három európai film az EU 24 hivatalos nyelvére feliratozva kerülhessen az európai filmszínházakba.

A LUX FILMDÍJ győzteséről az Európai Parlament képviselői szavaznak, a győztest 2018. november 14-én hirdetik ki.

LUX FILMNAPOK

A LUX FILMDÍJ nyomán született meg a LUX FILMNAPOK rendezvény. 2012 óta a LUX FILMDÍJÉRT versengő három filmet a LUX FILMNAPOK keretében mutatják be a szélesebb európai közönségnek.

A LUX FILMNAPOK keretében szeretnénk Önt meghívni egy felejthetetlen kulturális élményt nyújtó, határokon átvívelő eseményre. 2018 októberre és 2019 januárja között csatlakozhat Európa mozirajongóihoz, és megtekintheti a három filmet az Európai Unió 24 hivatalos nyelvének valamelyikén. Ne felejtse el szavazni a kedvenc filmjére honlapunkon: luxprize.eu vagy Facebook oldalunkon!

KÖZÖNSÉGDÍJ

A LUX FILMDÍJ közönségdíját a nézők kedvenc filmje kapja. Adja le szavazatát a három film egyikére 2019. január 31-ig! Ha szerencséje van, 2019 júliusában az Európai Parlament meghívására részt vehet a Karlovy Vary-i Nemzetközi Filmfesztiválon, és Ön jelentheti be a közönségdíjat elnyerő film címét.

NÉZZE MEG,
VITASSA MEG,
SZAVAZZON!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

RENDEZŐ: Wolfgang Fischer

FORGATÓKÖNYV: Wolfgang Fischer,
Ika Künzel

SZEREPLŐK: Susanne Wolff, Gedion Oduor
Wekesa, Alexander Beyer, Inga Birkenfeld

OPERATŐR: Benedict Neuenfels

PRODUCER: Marcos Kantis, Martin Lehwald,
Michal Pokorny

GYÁRTÁS: Schiwago Film GmbH, Amour Fou
Vienna

ÉV: 2018

IDŐTARTAM: 94 perc

MŰFAJ: játékfilm

ORSZÁG: Németország, Ausztria

EREDETI NYELV: angol, német

FORGALMAZÓ(K): CinefilCo

A kézirat 2018 júliusában készült

